

Quelstrup efter 1964 og Thomasminde

Svend Schaumann

En samtale redigeret til "Folk og Liv 2012" af Vilfred Friborg Hansen

Svend Schaumann fortæller:

"Birthe og jeg overtog Quelstrup efter Erling Lauritzen i 1964. Eller rettere: et interessentskab bestående af os, samt vore respektive forældre, købte Quelstrup. Birthe døde i 1998 og siden har jeg boet alene her på Quelstrup, der nu drives sammen med Birthes fødehjem Thomasminde ved Aarhus. Vores søn Svend Boje bor på Thomasminde, og han og jeg driver de to gårde sammen.

Baggrunden for handelen i 1964 var følgende:

Jeg var blevet forvalter på Thomasminde ved Aarhus i 1960 og traf her Birthe, der var datter af Thomasmindes ejer Jens Peter Rasmussen, eller "I. P.", som han kaldtes i daglig tale.

Birthe og jeg var enige om, at nok ville vi giftes, men vi ville have en gård først. Birthe var cand. jur. og ansat i Udenrigsministeriet, men jeg havde lige fra ungdomsårene gået målbevidst efter en landbrugsuddannelse og efter at få min egen gård. Og som datter fra Thomasminde var tanken også naturlig for hende.

Så vi kikkede på gårde i det østjyske område. Faktisk gik der to år med at se sig om efter det rette. Vi var enige om, at vi ikke ville længere mod nord end til Hobro og ikke længere mod vest end den jyske højderyg. Vi så bl.a. på en gård på Als og såmænd også ved Svendborg på Sydfyn. Vi havde det held, at Birthes far var den bedst tænkelige rådgiver, for han havde været med til at formidle mange forpagtningskontrakter og ejendomshandler. Han vidste, at det gjaldt om at have tålmodighed til det rigtige viste sig. Købet af gård er jo hele det grundlag, man skal eksistere videre på.

Quelstrup ejedes af proprietær Erling Lauritzen og var ikke officielt til salg, men tre potentielle købere var indbudt til at se på gården – vi var de sidste af de tre. Kreditorerne var ivrige efter at sikre sig deres tilgodehavender – derfor viste det sig muligt at få en fornuftig handel ud af det. I. P. sagde god for handelen, og Birthe og jeg var enige om, at Quelstrup bød på gode landbrugsmæssige muligheder, og vi fandt naturligvis egnen ualmindelig naturskøn.

Begge vore forældrepar var villige til at hjælpe os i gang, så vi fik dannet et interessentskab, hvor vi, Birthes forældre og mine forældre hver ejede en tredjedel. Kontrakten indebar, at vi efter fem år havde mulighed for at overtage det hele.

Så 1964 blev både året, hvor vi giftede os, og hvor vi fik foden under eget bord her på Mols. Og det har vi aldrig fortrudt.

BILLEDE: LUFTFOTO AF Quelstrup. Billedtekst:

Quelstrup, luftfoto 1987, lånt af Svend Schaumann.

”Schaumanns Klædefabrik”

Min familiemæssige baggrund har egentlig slet ikke noget med landbrug at gøre. Den har derimod meget at gøre med klædefabrikation!

Historien begynder i 1872, hvor min oldefar Mads Schaumann (1848-1925) opretter et farveri i Haderslev. Han var begyndt med farveriet i sin egen lille landejendom i Hovslund lidt sydvest for Haderslev. I 1899 finder han så på at lave en industri ud af al den karten og spinden, bondekonerne stod for. Han købte garnet op fra bønderkonerne for at spinde og væve ulden på maskiner, så der blev tale om en egentlig klædefabrikation. Fabrikken hed først ”Haderslev Klædefabrik”, men hurtigt derefter ”Schaumanns Klædefabrik”. Under det navn blev den kendt de næste hundrede år.

Fabrikken gik videre til oldefars søn Max Schaumann (1875-1953), der var min farfar. Han var meget dynamisk og importerede råuld i store partier fra Australien. Han oprettede på et tidspunkt også sin egen konfektionsfabrik. Han tjente rigtig mange penge. Hans sønner Max junior og Kai trådte ind i ledelsen sidst i 1920’erne – sidstnævnte var min far. I de følgende år blev fabrikken udvidet flere gange, og den nåede op på 125 ansatte.

Farfar talte engang med sin bank om, hvordan han bedst kunne anbringe noget af sin formue. Rådet var at sætte en del af den i fast ejendom. Så købte farfar en gård, der var forpagtet ud, så han kunne være sikker på, at forpagteren fungerede videre, så han ikke selv skulle have med driften at gøre. Farfar havde absolut ingen ambitioner om at blive landbruger. Der var tale om ren pengeanbringelse.

Ikke desto mindre blev købet af gården afgørende for min livsbane, for som dreng tog jeg tit ud på farfars gård og hjalp til. Jeg blev interesseret i landbrug og blev efterhånden sikker på, at jeg skulle være landmand. Selv om min far ikke selv var interesseret i landbrug, støttede han mig i det. Måske fordi begge mine brødre gik ind i klædefabrikationen – min ældste bror Kaj Ulrik blev uddannet til tekstilingeniør, min lillebror Helge til farveriingeniør. Så fabrikken var der taget hånd om.

Efter farfar overtog min far og farbror klædefabrikken, men da min farbrors to sønner dels døde tidligt, dels gik helt andre veje, så blev det fars sønner, der skulle drive fabrikken videre. Vi var fem søskende, fire drenge og en pige. Som nævnt gik to af mine brødre ind i klædefabrikationen, mens en anden bror og jeg selv gik andre veje. Leif blev shippingman inden for ØK, mens jeg altså gik landbrugsvejen.

Vores klædeproduktion var lagt an på de ret tunge og varme stoffer, der var gængse indtil folk fik centralvarme og begyndte at klæde sig lettere, og moden begyndte at skifte hurtigt. Fabrikken havde sin storhedstid i 1950’erne, men derefter gik det den forkerte vej, og det blev min lillebror Helge, der fik den utaknemmelige opgave at dreje nøglen om i 1994-95. Fabrikken blev den næstsidste klædefabrik i Danmark og lukkede efter 123 års virksomhed.

Jeg fik min første plads i landbruget som 16-årig, det var i Hammelev, hvor vi havde demonstrationsbrug i høns, og hvor der i øvrigt var både køer og grise. Gården lå syv km. vest for Haderslev, så jeg kunne cykle hjem, når det passede mig. Derefter var jeg flere steder, udvalgt for at få den bedst mulige og mest alsidige uddannelse, og for at prøve at være forskellige steder i landet. Jeg aftjente værnepligt i 1957-58 og var derefter på Ladelund Landbrugsskole. Efter et par pladser som underforvalter var jeg i 1960 klar til en forvalterstilling. Første november 1960 blev jeg så ansat som arbejdende forvalter på Thomasminde. Det blev min skæbne, for der traf jeg Birthe.

Thomasminde

Thomasminde er i dag en større gård end Quelstrup, men den har ikke den lange historie bag sig, som Quelstrup har. Faktisk blev Thomasminde dannet så sent som 1838 ved sammenlægning af forskellige gårde. I 1930 havde Hypotekforeningen den, og i den situation købte min svigerfar Jens Peter Rasmussen den. Gården havde været på 450 ha., men i årene 1927-29 udstykkedes over halvdelen til husmandsbrug. Så i 1930 var den på de samme 200 ha., som den omfatter i dag.

Svigerfar var helt igennem selvlært. Han var født i 1896. Hans far var boelsmand, og han kom ud at tjene som 8- eller 9-årig. Men han vidste fra starten, at han ville uddannes og have sin egen gård. Han fik flere forvalterpladser, den sidste på Brusgård ved Randers. Der mødte han min svigermor, der var ud af en stout jysk bondeslægt.

De købte "Elisalund", en gård i Vamdrup, og var der i to-tre år, men så kom landbrugskrisen, og Hypotekforeningen kom til at ligge inde med Thomasminde og spurgte nu mine svigerforældre, om de var interesserede i at købe. Det var de, for det passede svigermor svært godt at komme til at bo tættere på familien. "Og så skrævede vi så langt, som bukserne kunne holde", som svigerfar sagde. Men de holdt!

BILLEDE: Thomasminde luftfoto. Billedtekst:

Thomasminde, luftfoto, ca. 1953. Billede lånt af Svend Boje Schaumann.

Ikke mindst fordi "I. P.", som svigerfar blev kaldt, havde sans for, hvordan man i en krisetid klarede sig igennem. Han fandt en niche ved at slå sig på "børnemælk", et begreb, der havde med tidens svøbe tuberkulosen at gøre. For at komme tuberkulosen til livs, blev nogle besætninger godkendt til at producere børnemælk, der var mælk af ekstra god kvalitet og under konstant dyrlægekontrol. I. P. opgav den eksisterende besætning på Thomasminde og købte en ny sygdomsfri og gennemkontrolleret besætning fra "Engelsholm" ved Vejle og udviklede den. Han opgav kostalden og ombyggede hestestalden til kostald, så han kunne opfylde bl.a. de skrappe krav til lysindfald. Der var kontrol ved kredsdyrlægen en gang om ugen. Svigerfar tappede selv mælken på flasker og solgte dem til "De forenede Mejerier" og "Jydsk Mælkekompani", der senere fusionerede til mejeriet "Enigheden".

Det var meget skrappe krav, men I. P. opfyldte dem til punkt og prikke, og han tjente rigtig mange penge. Mejerierne fik leverancer af børnemælk fra tre producenter, og af dem var han langt den største.

Ordningen med børnemælk ophørte i 1950'erne, hvor tuberkulosen var ved at være bekæmpet, og derefter fortsatte svigerfar som almindelig konsummælksproducent. På det tidspunkt var ikke alle landmænd godkendt til konsummælksproducenter, men selvfølgelig havde svigerfar let ved at opfylde

kravene. En del af konsummælken blev leveret til de amerikanske styrker i Tyskland, hvor kvalitetskravene var meget skrappe.

Mine svigerforældre fik tre børn, alle piger. Birthe, hvis fulde navn var Birthe Boje Rasmussen, var den mellemste, født i 1937.

Quelstrup

Forhandlingerne om købet af Quelstrup i 1964 var endt med, at vi overtog gården med dags varsel, men vi købte ikke besætningen. Den fik Lauritzen halvanden måned til at afvikle på anden vis. I samme periode blev han boende på gården.

Vi havde oprindeligt tænkt os at slå os på svineavl, men nåede ikke at få bygget til det, før konjunkturerne på svin blev så dårlige, at det ikke mere var aktuelt. Set i bakspejlet blev det vores held. Vi fik et par års regnskaber at se, og de viste at det kunne lade sig gøre at drive et rent planteavlsbrug, hvilket ellers ikke var almindeligt dengang. Vi fik nogle gode kontrakter på roefrø til sukkerfabrikkerne. Samtidig blev vi fremavler i korn, og det udviklede sig til, at vi var med til at opformere nye sorter for en forædlingsstation. Disse kontrakter er for længst ophørt, men var i sin tid en god økonomisk ballast. I dag driver vi et almindeligt planteavlsbrug med størstedelen på kontraktbasis.

Børn

Vore tre børn Svend Boje, Marianne og Ida blev født i hhv. 1966, 1968 og 1970.

Svend Boje fulgte mig i hælene i marken næsten lige fra han kunne gå. Birthe og jeg var klar over, at det ikke gik an, at børnene kom i skole uden at have oplevet at være sammen med andre børn. Derfor kom alle vore børn til frk. Giglers pogeskole i Rønne i et par år før skolegangen. Det var en rigtig god idé. Frk. Gigler klarede alene omkring 50 børn. Der var disciplin, men også leg og samvær. Vi kørte børnene til bussen i Dejret om morgenen og hentede dem ved frokosttid ved Thorup Pakhus.

Politik

Efter pogeskolen kom børnene til at gå på Molsskolen. Her blev Birthe på et tidspunkt medlem af skolenævnet og derefter formand for det. Det førte til, at den lokale Venstre-vælgerforening i 1989 spurgte, om hun ikke ville stille op til kommunalvalget for Borgerlisten, som dengang også omfattede Venstre. Det sagde Birthe ja til, og hun kom så til at sidde i byrådet fra 1990. Her blev hun formand for kulturudvalget fra 1994.

Da Venstre i 1997 besluttede at opstille selvstændigt, fulgte Birthe med over i Venstre og blev valgt for Venstre ved valget.

Ved det følgende valg i 1997 var stemningen mellem Borgerlisten og Venstre dårlig. For at gøre en lang historie kort, så endte det med, at SF, Socialdemokratiet og Venstre konstituerede sig sammen, med Birthe som borgmester.

Borgerlisten havde siddet på magten i Ebeltoft lige siden kommunens dannelse i 1970, og der var nok både i S, SF og Venstre en fornemmelse af, at et magtskifte var tiltrængt. Men med til historien hører også, at Birthe som udvalgsformand havde oplevet at have et godt samarbejde med Knud Thorgaard fra SF. Ham kunne hun stole på – hvis man havde en aftale med Knud, så vidste man, den holdt.

Birthe satte sig i borgmesterstolen 1. januar 1998. Samme år tog udviklingen en helt uventet drejning, da Birthe fik konstateret en ondartet kræftsygdom. 13. oktober 1998 døde hun. Efter nogle dramatiske forhandlinger blev hun efterfulgt af Knud Thorgaard på borgmesterposten.

BILLEDE: Birthe Boje Schaumann. Billedtekst:

Birthe Boje Schaumann, foran Quelstrups hovedbygning, 1998. Billede lånt af Svend Schaumann.

Driften

Jeg har hele tiden gået efter at blive selvfinansierende, så vidt det overhovedet har været muligt. Og en anden god regel har været ikke at gå efter at blive større. Da vi købte gården, var den regnet for en stor gård, i dag må man nærmest regne den for lille. Men den er overskuelig, og jeg kan stort set passe den selv. Sådan har jeg det bedst.

Mange har spurgt, om det ikke er ensomt at gå her alene i den store hovedbygning og på de store arealer. Men sådan føler jeg det ikke. Måske har jeg altid været lidt af en enspænder.

Men selvfølgelig var tabet af Birthe et hårdt slag, og alting var mere meningsfuldt, da hun levede. Men det hjælper jo ikke at piwe. I dag har jeg til gengæld et godt arbejdsfællesskab med Svend Boje på Thomasminde.

Da vi begyndte her på Quelstrup, var gården noget forfalden. Der var folk, som sagde, at vi skulle have en halv snes ansatte for at få gården på fode. Sådan blev det ikke. Vi havde tre ansatte – der hurtigt blev til to og derefter én. I nogle år havde Svend Boje og jeg en ansat fra april til november. Vedkommende skulle arbejde begge steder efter nærmere aftale. Det var ofte med vekslende held, så vi simplificerede driften lidt, så vi kunne klare det hele selv. Der går jo også tid med at sætte en ansat i arbejde, forklare tingene og derefter kontrollere, om tingene går som de skal. Vi har aldrig fortrudt, at vi tog konsekvensen og blev os selv.

BILLEDE: Svend Schaumann på Quelstrups hovedtrappe. Billedtekst:

Svend Schaumann på trappen foran Quelstrups hovedbygning. Foto VFH 2012.

Som selvstændig landmand er man altid afhængig af naturens luner. Der er aldrig to år, der ligner hinanden med klimaet. Det er det, der gør det spændende at være landmand. Man må hele tiden rette ind efter naturen. Det hjælper ikke at klage over naturen eller klimaet eller vejret, de er som de er, og vore livsvilkår afhænger af vores evner til at indrette os efter, hvordan naturen skikker sig.

En anden ting er så, at vi i dag avler det dobbelte af, hvad vi gjorde ved overtagelsen af gården i 1964. Det skyldes bedre redskaber og dyrkningsmetoder, og mere brug af handelsgødning og planteværnsmidler – uanset nutidens skrappe regler for anvendelse af disse stoffer.

Thomasminde

Mine svigerforældre havde tre døtre: Inger, Birthe og Lotte. I 1968 fik døtrene hver tilskødet en tredjedel af Thomasminde, mens svigerfar, der da var 72 år gammel, fik en livsvarig forpagtningskontrakt. Han døde i 1993 som 97-årig, aktiv til det sidste, men da der stod i kontrakten, at hans enke kunne have forpagtningen

i indtil otte år efter hans død, gik der endnu tre år, før Thomasminde helt overgik til Birthe og mig. Svigermor døde i 1996 96 år gammel.

Birthe og jeg havde i to omgange købt Lottes andel i Thomasminde, og da Inger døde i 1994, overtog vi også hendes del. Derefter var vi eneejere af Thomasminde.

Svend Boje blev forvalter for mig på Thomasminde i år 2000. De to gårde er i praksis blevet drevet sammen i en del år, og sådan er det stadigvæk. I det daglige går jeg på Quelstrup og Svend Boje på Thomasminde, men de to gårde er en helhed. Besætningen på Thomasminde blev sat ud allerede i svigerfars sidste tid, så begge bedrifter er ren planteavlsvirksomhed. Udfordringen ligger i den fysiske afstand, der tager mere tid end man regner med.

Alle børnene har haft et tæt forhold til både Quelstrup og Thomasminde, for de er vokset op her på Quelstrup, men de besøgte tit deres mors forældre på Thomasminde. Det var jo bekvemt at ”parkere” børnene på Thomasminde, når Birthe og jeg havde ærinder i Aarhus. Og fra barns ben har de måttet høre på de voksnes snak om landbrug og om både Quelstrup og Thomasminde.

Mens pigerne slog sig på andre erhverv – Marianne er farmaceut og bor i Risskov, og Ida er dekoratør og bor i Egå – så tog Svend Boje en landbrugsuddannelse. Han blev landbrugskandidat i 1991.

Thomasmindes bygninger

Da svigermor døde i 1996 stod Birthe og jeg med Thomasminde og måtte finde ud af, hvad vi ville med fremtiden.

Vi var enige om, at vi ikke ønskede at flytte fra Quelstrup til Thomasminde. Derfor blev spørgsmålet, hvad der skulle ske med de mange og store bygninger på Thomasminde. Hovedbygningen er på to etager og har mere end det dobbelte etageareal af Quelstrups, og der er 3,6 meter i loftshøjde på stueetagen og 3 meter på førstesalen.

Vi var inde i overvejelser om at leje hovedbygningen ud til to familier, men Birthe og jeg blev efter nogen tid enige om, at den rigtige løsning ville være at leje ud til virksomheder i stedet. Der skulle under alle omstændigheder ske store renoveringer og ombygninger, for at der kunne blive nogle attraktive erhvervslejemål ud af det.

Efter Birthes død kom Svend Boje med i processen, og vi tog derefter systematisk fat på at renovere og udleje. Bygning for bygning skulle sættes i stand, så vidt muligt i stedets ånd, følgende bygningernes oprindelige udseende. Gennemført kvalitet skulle være mottoet. Og holdbarhed, sådan at der kun bliver almindeligt vedligehold fremover.

Det er lykkedes. Stort set har vi haft udlejet, før renoveringen var færdig. Renoveringen af hovedbygningen, den gamle bygning på gårdspladsen og kostaldlængen er færdig. Der kom problemer med udlejningen, da finanskrisen satte ind, men det håber vi er forbigående. Når konjunkturerne vender, skal vi tage stilling til, om vi vil fortsætte med renovering og udlejning af den sidste ladelænge, som vi nu bruger som avlsbygning – så kunne vi jo opføre en ny tidssvarende avlsbygning bagved.

Det hele er en så spændende proces, at både Svend Boje og jeg er blevet grebet af det. Og det skulle helst ende med, at virksomheden kan bære sig selv alene på udlejningen.

Selvfølgelig lukrerer vi en del på beliggenheden så tæt på Århus. Planerne om en lufthavn på Thomasmindes jorder har vi ikke ladet influere på vores planlægning. En lufthavn i "baghaven" ville betyde uacceptabel støj for nogle virksomheder, men en gevinst for de virksomheder, som kunne drage fordel af de internationale forbindelser. Så egentlig kunne vi tage hele debatten med knusende ro. Lige nu ser det ud til, at lufthavnsplanerne er skrinlagt – men de har det jo med at poppe op igen, som de har gjort det lige siden 1930, og hvis det sker, vil vi også tage det med knusende ro.

Fremtiden

For at forberede generationsskiftet omdannede jeg i 2010 Quelstrup og Thomasminde til et aktieselskab, som kom til at hedde "QuTho", dannet af de forreste bogstaver af de to ejendomme. Aktiekapitalen blev fordelt med 30% til hver af børnene og 10% til mig.

Så fremtiden er der taget hånd om.

Jeg bliver 75, og der er da ting, jeg ikke er så hurtig til længere. Selvfølgelig spekulerer jeg ind imellem på, hvor længe jeg kan blive ved med at arbejde på fuld kraft. Det må vi tage, som det kommer.

Hvad angår virksomheden, både den landbrugsmæssige drift og udlejningsdelen, så føler jeg, at der er en god basis og at fremtiden også på det niveau er sikret.

Sådan som vi har indrettet os, er vedligeholdet af bygningerne ikke det store problem. Hvad angår Thomasminde bliver det i fremtiden tvært imod dem, der skal være grundlaget for driften.

-

Artiklen er skrevet af Vilfred Friborg Hansen til "Folk og Liv 2012", Boggalleriet Rønne 2012. Her kan den læses i sin helhed og med illustrationer.